

Innst. 250 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:58 S (2014–2015)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen, Ingalill Olsen, Tove Karoline Knutsen, Sigmund Steinnes, Eirik Sivertsen, Tone-Helen Toften, Kirsti Bergstø og Torgeir Knag Fylkesnes om å opprette et professorat ved UiT, Norges arktiske universitet, for å styrke forskning og formidling om 2. verdenskrig i det nordlige Norge og nordområdene

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette et professorat ved Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, for å styrke forskning og formidling om 2. verdenskrig i det nordlige Norge og nordområdene.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Christian Tynning Bjørnø, lederen Trond Giske, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud og Marianne Aasen, fra Høyre, Henrik Asheim, Norunn Tveiten Benestad, Kent Gudmundsen og Kristin Vinje, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bente Thorsen, fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Venstre, Iselin Nybø, og fra Sosialistisk Venstreparti,

Siv Elin Hansen, viser til representantforslaget, Dokument 8:58 S (2014–2015), om å opprette et professorat ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT), for å styrke forskning og formidling om 2. verdenskrig i det nordlige Norge og nordområdene.

Komiteen viser til at den tyske okkupasjonen av Norge under 2. verdenskrig er en svært sentral og betydningsfull hendelse i nyere norsk historie, og mener det fremdeles er behov for ny forskning som kan gi økt kunnskap om krigsårene 1940–1945. Komiteen viser også til at mange viktige hendelser under 2. verdenskrig berørte Nord-Norge i særlig grad, og deler forslagsstillernes oppfatning av at krigen sett fra et nordnorsk perspektiv er en komplette- rende fortelling til den nasjonale fortellingen om krigen. På noen områder er historien om 2. verdenskrig i nord godt beskrevet, mens det på andre områder er behov for ytterligere forskning. Komiteen mener derfor det er positivt at UiT har utviklet fagmiljøer innenfor historie og 2. verdenskrig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at kunnskapsministeren i sitt svarbrev 3. mars 2015 poengterer at statlige universiteter og høyskoler får rammefinansiering over statsbudsjettet, og at departementet ikke tildeler stillingshjemler for opprettelse av professorater. Statsråden peker også på at UiT selv skal utvikle strategi og prioritere fagområder, og at det etter universitets- og høyskoleloven ikke kan gis pålegg om læreinnholdet i undervisningen eller innholdet i forskningen. I forbindelse med at det i 2015 er 70 år siden frigjøringen av Norge, har Stortinget vedtatt å opprette et professorat som får ansvar for å holde oppe og videreutvikle vår kunnskap om denne særegne og sentrale delen av nasjonens historie. Flertal-

let mener dette professoratet skal være et bidrag til forskning og fremstilling av krigen, både slik den utspilte seg i Nord-Norge og i andre deler av landet, uavhengig av hvilken institusjon professoratet vil opprettes ved. Flertallet deler kunnskapsministerens ønske om at kvalitetsvurderinger bør være førende for hvilken institusjon som mottar midler til å opprette dette professoratet, og er tilfreds med at det er innledet en dialog med Norges forskningsråd om mulige fremgangsmåter for å avgjøre fordelingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener kunnskap om 2. verdenskrig og erfaringene i nord er en sentral del av nyere norsk historie. Sett i lys av at vi i 2015 feirer 70-årsjubileet for frigjøringen av Norge, er dette temaet viktig. Disse medlemmer viser til statsrådets svarbrev til komiteen der han skriver:

«Regjeringen er opptatt av at professoratet skal være et bidrag til å formidle bredden av de norsk krigserfaringene, herunder om krigen i nord. Det er flere institusjoner som kan være aktuelle mottakere av midlene. Jeg ønsker at kvalitetsvurderinger skal være avgjørende, og departementet har derfor dialog med Forskningsrådet om mulige fremgangsmåter for å komme frem til hvordan midlene bør tildeles basert på bakgrunn av kvalitet».

Disse medlemmer støtter at kvalitetsvurderinger må tillegges avgjørende vekt i vurderingen av hvilken institusjon som skal tildeles dette professoratet, og vil derfor avvente utfallet av departementets vurderinger i samråd med Forskningsrådet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til statsrådets svarbrev 3. mars 2015 til komiteen, der det fremgår at regjeringen i statsbudsjettet for 2015 foreslo å tildele 4 mill. kroner til et professorat om 2. verdenskrig for å holde oppe og videreutvikle kunnskapen om denne særegne og sentrale delen av nasjonens historie, jf. Innst. 7 S (2014–2015) om Prop. 1 S (2014–2015) for Forsvarsdepartementet.

Disse medlemmer beklager regjeringens store kutt i kulturbudsjettene, og at kuttene også rammer Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT). Disse medlemmer vil særlig understreke at man trenger mer forskning og formidling av kunnskap om den viktige motstandskampen i nord og de dramatiske hendelsene knyttet til frigjøringen av Finnmark og Nord-Troms. Det er etter disse medlemmers syn av stor betydning at UiT – Norges arktiske universitet – selv har utviklet fagmiljøer innenfor historie og 2. verdenskrig.

Disse medlemmer viser til interpellasjonsdebatten i Stortinget 6. januar 2015 der forsvarsmi-

nisteren understreket at det er «viktig at vi bruker ressurser på historieprosjekter som kan avdekke om det er noen som er oversett eller uteglemt, og om det er noen som ikke har fått den anerkjennelsen de fortjener», og videre til viktigheten av at vi gjennom historikerprosjekter «sammen vil bidra til å holde historien levende for nye generasjoner».

Disse medlemmer forutsetter at regjeringen vil følge opp dette med gjennomføringskraft og at man legger til rette for ytterligere å styrke kunnskapsmiljøene i nord fremfor skatteuttak i budsjettet for 2016.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen prioritere en styrket innsats for forskning og formidling om 2. verdenskrig i nord, herunder vurdere om opprettelse av et professorat kan være et ledd i en slik satsing.»

Disse medlemmer vil understreke et viktig faghistorisk poeng: Den store nasjonale fortellingen om 2. verdenskrig retter søkelyset i stor grad mot de sentrale aktørene i hovedstaden og hendelser knyttet til aktiviteter i Oslo og i Østlandsområdet. Dette ser vi både i forskningen og i formidlingen av denne, enten det er norsk filmproduksjon eller pensumlitteratur i skoleverket. Fortellingene om hendelsene i Nord-Norge har av ulike grunner i større grad havnet utenfor historiefortellingen, og i noen tilfeller blitt fortiet. Denne skjevheten står i sterk kontrast til hvilken rolle hendelsene i Nord-Norge hadde før, under og etter 2. verdenskrig. Det var i Nord-Norge verdenskrigen først ble en merkbar realitet gjennom vinterkrigen i Finland, flyktningene, og oppbyggingen fra russisk side. Det var i Nord-Norge de største og mest avgjørende slagene stod, flest soldater og fanger befant seg, og det var i Nord-Norge frigjøringen startet. Også andre hendelser under krigen i landsdelen er unike i norsk sammenheng, men har samtidig vært både underkommunisert og forsket lite på. Dette gjelder partisanvirksomheten, Russland-konvoiene, arbeidsleirene, konsentrasjonsleirene, behandlingen av samene og London-regjeringens rolle i frigjøringen av Finnmark, for å nevne noen.

Disse medlemmer er klar over at det ikke bare er faghistorikere som etterlyser økt nasjonal oppmerksomhet og satsing på hendelsene i Nord-Norge under 2. verdenskrig. Det er også en allmenn oppfatning i den nordnorske befolkningen at deres egen nære krigshistorie i for liten grad har blitt en del av den store norske fortellingen om den 2. verdenskrig. 70-årsmarkeringen høsten 2014 av brenningen og tvangsevakueringen av Finnmark og Nord-Troms var også grunnlag for en interpellasjons-

debatt i Stortinget tirsdag 6. januar 2015 med verdenskrigen i nord som tema. Her understreket forsvarsminister Ine M. Eriksen Søreide at man trenger mer forskning og kunnskap om hendelsene i nord. Universitetet i Tromsø peker seg ut, både fordi universitetet har kontakt med hele bredden av de nordnorske historiemiljøene og fordi institusjonen er blant de fremste innen forskning på 2. verdenskrig i Norge generelt.

Disse medlemmer mener 70-årsfeiringen er en god mulighet for Norge til å oppveie disse skjevhetene og starte en historiefaglig satsing på hendelsene i Nord-Norge under 2. verdenskrig.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen prioritere en styrket innsats for forskning og formidling om 2. verdens-

krig i nord, herunder vurdere om opprettelse av et professorat kan være et ledd i en slik satsing.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:58 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen, Ingalill Olsen, Tove Karoline Knutsen, Sigmund Steinnes, Eirik Sivertsen, Tone-Helen Toften, Kirsti Bergstø og Torgeir Knag Fylkesnes om å opprette et professorat ved UiT, Norges arktiske universitet, for å styrke forskning og formidling om 2. verdenskrig i det nordlige Norge og nordområdene – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 28. april 2015

Trond Giske

leder

Anders Tyvand

ordfører

